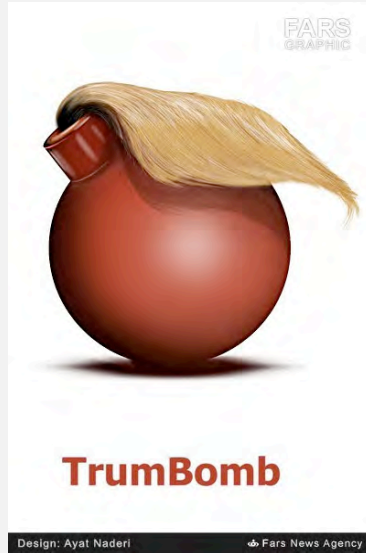

22 בנובמבר 2016

תגובות ראשונות באיראן לבחירת דונלד טראמפ כנשיא ארה"ב

מאת: ד"ר רז צימט

TrumBomb (פארס, 15 בנובמבר 2016).

כללי

1. בחירתו של דונלד טראמפ כנשיא ה-45 של ארה"ב התקבלה גם באיראן בהפתעה רבה. בכירי הממשל, ובראשם הנשיא חסן רוחאני, נקטו גישה זהירה ומאופקת בהתייחסותם הראשונית לניצחון טראמפ. המנהיג העליון ח'אמנהאי ובכירים איראנים הדגישו, כי איראן אינה מוטרדת מתוצאות הבחירות וכי היא ערוכה להתמודד עם כל אתגר אפשרי. עם זאת בהתבטאויות בכירי המשטר ניכר חשש מפני האפשרות, שהנשיא הנבחר יממש את האיזמים, שהשמיע במהלך מערכת הבחירות, לבטל את הסכם הגרעין. בהיבט הפנים-איראני הובילו תוצאות הבחירות לביקורת חריפה בימין השמרני כלפי הנשיא רוחאני, שהוצג כמי שהלך שולל אחר הבטחות שווא של הממשל האמריקאי.

2. התגובות הראשוניות של בכירים במערכת הפוליטית האיראנית כלפי בחירת טראמפ התאפיינו באיפוק תוך הדגשה, כי איראן אינה מוטרדת מתוצאות הבחירות. כך למשל:

א. בנאום, שנשא ב-16 בנובמבר 2016, המנהיג העליון עלי ח'אמנהאי, הוא התייחס לראשונה לתוצאות הבחירות בארה"ב. הוא הצהיר, כי אין זה משנה מבחינתה של איראן מי יהיה הנשיא הבא של ארה"ב וכי היא אינה מוטרדת מתוצאות הבחירות. ח'אמנהאי הדגיש, שמאז המהפכה האסלאמית הן המפלגה הדמוקרטית והן המפלגה הרפובליקנית הפגינו עוינות כלפי העם האיראני.

ב. **בכירים במערכת הפוליטית באיראן קראו** לאמץ גישה מאופקת וזהירה כלפי הנשיא הנבחר. הם הדגישו, כי יש לשפוט את טראמפ בהתאם למדיניותו בפועל ולא על בסיס הסיסמאות שפיזר במערכת הבחירות, שאינן משקפות בהכרח את כוונותיו האמיתיות. **יחיא רחים צפוי, יועצו הבכיר של המנהיג העליון לעניינים צבאיים**, אמר, כי מוקדם לשפוט את הנשיא הנבחר וניתן רק לקוות שהוא ישנה באופן משמעותי את מדיניות ארצו כלפי המזרח התיכון ואיראן.

חששות מפני ביטול הסכם הגרעין והחרפת הסנקציות על איראן

3. התבטאויות בכירים איראנים, ומאמרי פרשנות בעיתונות המקומית, לפיהם טראמפ יתקשה לבטל את הסכם הגרעין, עשויים להערכתנו להצביע **דווקא על חששות, כי הממשל האמריקאי החדש יבטל את הסכם הגרעין וכיכיד את הסנקציות על איראן**. כך למשל:

א. פחות מיממה לאחר פרסום תוצאות הבחירות התייחס **הנשיא רוחאני** להשלכות האפשריות של בחירתו של טראמפ **ושלל כל אפשרות שהסכם הגרעין יבוטל**. רוחאני ציין, כי שיפור הקשרים בין איראן למדינות המערב, **שלל מארה"ב את יכולתה לגייס מחדש קונצנזוס בינלאומי נגד איראן**. מוקדם יותר הצהיר גם שר החוץ האיראני, **מחמד ג'ואד זרפי**, כי ארצו מצפה מטרמפ להבין את המציאות העולמית ולכבד את הסכם הגרעין.

ב. **בכירים בממשל האיראני והעיתונות המקומית** העריכו, כי המחויבות מצד יתר המעצמות להסכם הגרעין **לא תאפשר לנשיא האמריקאי לבטלו** וכי ביטולו באופן חד-צדדי יוביל לעימות בין ארה"ב לאיחוד האירופי, לרוסיה ולסין. "לא זו בלבד שהוא לא יצית את הסכם הגרעין, אלא הוא אף ישמור אותו במקום בטוח בבית הלבן", כתב פרופ' **צאדק זיבאכלאם** (Sadeq Zibakalam) **מאוניברסיטת טהראן** במאמר פרשנות, שהתפרסם ב-12 בנובמבר 2016 בעיתון ארמאן-י אמרוז (Arman-e Emruz).

4. התגובות באיראן לבחירת טראמפ ביטאו גם חשש, כי **הממשל האמריקאי החדש יציב קשיים נוספים בפני חברות מערביות שירצו להשקיע באיראן ויטיל על איראן סנקציות חדשות בתירוצים שונים**, כגון: המשך תוכנית הטילים ארוכי הטווח, מדיניותה האזורית של איראן והפרת זכויות אדם. צעדים אמריקאים כאלה עלולים להקשות עוד יותר על איראן להפשיר את עשרות מיליארדי הדולרים, שהופקדו בחשבונות בחו"ל בעקבות הסנקציות הכלכליות ולשכנע חברות ובנקים במערב לחדש את עסקיהם עם איראן.

5. במאמר פרשנות, שפרסם **היומון הכלכלי האיראני המוביל, "עולם הכלכלה"**, ב-13 בנובמבר 2016, נכתב, כי יש להכיר בכך שהסכם הגרעין לא יביא לתוצאה הכלכלית הרצויה מבחינתה של איראן. העיתון המליץ לנשיא רוחאני **להגביר את שיתוף הפעולה עם האיחוד האירופי, ובעיקר עם גרמניה, צרפת ואיטליה**, כדי לנטרל עד כמה שניתן את השפעת הסנקציות החד-צדדיות, שארצות-הברית עלולה להטיל על איראן.

החירות שנפלה בשבי של טראמפ (פארס, 12 בנובמבר 2016).

ההיבט הפנים-איראני

6. יריביו הפוליטיים של הנשיא רוחאני בקרב הימין השמרני הזדרזו לנצל את תוצאות הבחירות בארה"ב כדי למתוח נגדו ביקורת חריפה. זאת כחלק ממאמצייהם להחליש את מעמדו הפוליטי של רוחאני לקראת הבחירות לנשיאות איראן הצפויות במאי 2017. הם הציגו את הנשיא רוחאני ואת שר החוץ זריף כמי שהלכו שבי אחר הבטחות שווא של הממשל האמריקאי להסיר את הסנקציות נגד איראן וטיפחו בקרב אזרחי איראן אשליות בנוגע לשיפור המצב הכלכלי בעקבות הסכם הגרעין.

7. לאורך מערכת הבחירות בארה"ב טענו הרדיקלים באיראן, כי אין כל הבדל בין דונלד טראמפ להילארי קלינטון ביחסם העוין כלפי הרפובליקה האסלאמית. לטענתם, ניצחונו של טראמפ עשוי אף להועיל לאיראן, משום שהוא מסיר את המסכה מעל פניו האמיתיות של הממשל האמריקאי המתנשא והגזען. ניצחונו של טראמפ הוצג על-ידי דוברים מקרב הימין השמרני באיראן כעדות נוספת לכך, שאסור לבטוח בארה"ב. לשיטתם שיפור כלכלי אפשרי רק באמצעות "כלכלת התנגדות", שעיקרה הישענות על המשאבים העצמאיים של איראן והפחתת התלות האיראנית בגורמים זרים.

8. מתנגדי הממשלה, שהסתייגו מלכתחילה מהסכם הגרעין בטענה שהוא מטיל על איראן מגבלות מרחיקות לכת ללא תמורה משמעותית, התייחסו בביטול לאפשרות שהנשיא הנבחר יבטל את ההסכם. חסין שריעתמדרי (Hossein Shariatmadari), עורך היומון הרדיקלי כיהאן, טען במאמר שפרסם בעיתונו ב-11 בנובמבר 2016, כי עדיף יהיה אם טראמפ יקרע את הסכם הגרעין ו"יחליץ את העם האיראני מרעתו".

"יציחון המשוגע על השקרנית, טראמפ נבחר כנשיא ארה"ב", כותרת ראשית ביומן כיהאן, 9 בנובמבר 2016.

9. עם זאת הן הרדיקלים והן הימין השמרני נמנעו מלקרוא להפרה יזומה של הסכם הגרעין מצד איראן. ניכר, כי גם מבקריו החריפים של רוחאני מעדיפים, שהאחריות לקריסתו האפשרית של ההסכם תוטל על כתפיו של הממשל האמריקאי ולא של איראן. היומון עולם הכלכלה אף הזהיר (10 בנובמבר 2016), כי הנשיא הנבחר עלול להגביר את הלחץ על איראן במטרה לגרום לה להפר את ההסכם ביזמתה כדי שיהיה ניתן להאשים אותה בהפרתו.

הצבעה על היתרונות, שבבחירת טראמפ

10. לצד החשש מכוונותיו של טראמפ לאמץ מדיניות תקיפה יותר כלפי טהראן, הצביעו פרשנים איראניים גם על היתרונות הגלומים בבחירתו מבחינתה של איראן. חלק מהפרשנים העריכו, כי הנשיא הנבחר יתמקד בעיקר בענייני פנים ויצמצם את המעורבות האמריקאית באזור (ובמשתמע, יקל בכך על החתירה האיראנית להגמוניה אזורית). עוד נטען, כי מדיניותו של טראמפ, שהינו איש עסקים, תושפע בעיקר מאינטרסים כלכליים ומשיקולים פרגמטיים ולא מתפיסות אידיאולוגיות בלתי-מתפשרות.

11. הדיווחים על יחסיו הקרובים של טראמפ עם רוסיה והנשיא פוטין, עמדותיו בנוגע למלחמה בסוריה והתייחסותו העוינת במערכת הבחירות כלפי המשטר הסעודי התקבלו באיראן בעניין רב ובסיפוק. הדבר מצא את ביטויו בדברי עלי מטהרי (Ali Motahari), סגן יו"ר המג'לס, שציין לחיוב את הצהרותיו של טראמפ, שאמר כי הדגש שלו יהיה על לחימה בארגון דאעש בסוריה ולא בניסיונות להדיח את הנשיא אסד. הצהרות אלה עוררו בטהראן ציפיה, כי הממשל החדש יהיה מוכן לשתף פעולה עם רוסיה במלחמה נגד דאעש ולקדם הסדר מדיני שיאפשר לנשיא אסד, בן-בריתה של איראן, להישאר בשלטון.

תגובות בכירים איראנים בעקבות ניצחון טראמפ

1. **המנהיג העליון, עלי ח'אמנהאי**, אמר, כי תוצאות הבחירות בארה"ב אינן משנות דבר מבחינת איראן. בנאום בפני אזרחים ממחוז אצפהאן אמר ח'אמנהאי, כי איראן אינה מתאבלת ואינה שמחה בעקבות הבחירות. היא אינה מוטרדת וערוכה להתמודד עם כל אירוע אפשרי. הוא הדגיש, כי אמריקה היא אותה אמריקה. לדבריו במהלך 37 השנים שחלפו מאז המהפכה האסלאמית ניצב העם האיראני בפני יחס עוין הן מצד המפלגה הדמוקרטית והן מצד המפלגה הרפובליקנית (האתר הרשמי של מנהיג איראן, 16 בנובמבר 2016).

2. **הנשיא חסן רוחאני** אמר במהלך ישיבת ממשלה, כי תוצאות הבחירות בארצות-הברית חשפו את המתרחשות ואת חוסר היציבות הפנימי בארצות-הברית ואלה ימשכו לאורך זמן. הוא ציין, כי אין כיום לארצות-הברית היכולת שהייתה לה בעבר לנצל את הפחד מפני איראן לגיוס קונצנזוס עולמי נגד איראן. רוחאני הוסיף, כי בזכות תבונתה של איראן, הסכם הגרעין לא נחתם עם מדינה אחת או עם ממשלה אחת אלא אושר כהחלטה במועצת הביטחון של האו"ם. לפיכך, הוא אינו ניתן לשינוי בהחלטה חד-צדדית של ממשלה יחידה (איסנ"א, 9 בנובמבר 2016).

3. **שר החוץ, מחמד ג'ואד זריף (Mohammad Javad Zarif)**, אמר במהלך ביקור ברומניה, כי ארצות-הברית חייבת ליישם את ההתחייבויות הבינלאומיות שנטלה על עצמה במסגרת הסכם הגרעין אף על-פי שהיא אינה מקיימת קשרים פוליטיים עם איראן. הוא ציין, כי על נשיא ארצות-הברית להבין את המציאות העולמית (איסנ"א, 9 בנובמבר 2016).

4. **דובר משרד החוץ האיראני, בהראם קאסמי (Bahram Qasemi)**, אמר, כי מה שחשוב לאיראן ולאזרחיה הוא מדיניותו בפועל של הממשל האמריקאי החדש. הוא ציין, כי לעם באיראן ולרפובליקה האסלאמית יש ניסיון מר ממדיניותם של הפוליטיקאים האמריקאים בעשורים האחרונים (איסנ"א, 9 בנובמבר 2016).

5. **עלי שמח'אני (Ali Shamkhani)**, מזכיר המועצה העליונה לביטחון לאומי, אמר, כי תוצאות הבחירות בארצות-הברית מעידות על התסכול וחוסר האמון הגוברים מצד רוב החברה האמריקאית כלפי המערכת השלטונית בארצות-הברית. הוא ציין, כי לתוצאות הבחירות לא תהיה כל השפעה על איראן, משום שהיא מתנהלת באופן עצמאי ומדיניותה אינה מושפעת מחילופי שלטון במדינות אחרות (איסנ"א, 9 בנובמבר 2016).

6. **יו"ר המועצה לקביעת האינטרס של המשטר, עלי-אכבר האשמי רפסנג'אני**, אמר בריאיון לעיתון ארמאן-י אמרוז (Arman-e Emruz, 14 בנובמבר), כי מראשית המהפכה האסלאמית ועד היום לא ראתה איראן כל הבדל בין המפלגה הדמוקרטית והמפלגה הרפובליקנית. מדובר בשתי מפלגות זהות

במהותן גם אם הן עושות שימוש ברטוריקה שונה. רפסנג'אני ציין, כי העמדות שטרמפ ביטא במהלך מערכת הבחירות מצביעות על כך שהוא אדם מסוכן שאינו דבק בעקרונות.

7. **סגן מפקד משמרות המהפכה, חסין סלאמי (Hossein Salami)**, הצהיר, כי הניסיון בארבעת העשורים האחרונים מוכיח שמדיניות ארצות-הברית כלפי איראן אינה משתנה בעקבות חילופי נשיאים וכי גישתה העוינת באה לידי ביטוי בתקופת נשיאותם של נשיאים רפובליקנים ודמוקרטים כאחד (ספאה ניוז, 9 בנובמבר 2016).

8. **מפקד זרוע הבסיג' של משמרות המהפכה, מחמד רזא נקדי (Mohammad Reza Naqdi)**, אמר, כי טראמפ מייצג את פניה האמיתיות של ארצות-הברית. בחירתו עשויה לזרז את קריסתה של ארצות-הברית הצפויה, לדבריו, בתוך פחות מעשרים שנה (פארס, 13 בנובמבר 2016).

9. **יועצו הבכיר של המנהיג העליון לענייני צבא, יחיא רחים צפוי (Yahya Rahim Safavi)**, אמר, כי מוקדם לשפוט את הנשיא הנבחר וניתן רק לקוות שהוא ישנה באופן משמעותי את מדיניות ארצו כלפי איראן, סוריה ועיראק. הוא ציין, כי ניסיון העבר מוכיח שהמועמדים לנשיאות במדינות שונות משנים את עמדותיהם לאחר שניצחו בבחירות והדבר אפשרי גם בארצות-הברית, מאחר שהמערכת השלטונית האמריקאית אינה מאפשרת לנשיא לעשות ככל העולה על רוחו (פארס, 14 בנובמבר 2016).

10. **ע'לאם-עלי חדאד עאדל (Gholam Ali Haddad Adel)**, **יועצו הבכיר של המנהיג העליון ויו"ר המג'לס לשעבר**, העריך, כי מדיניות ארצות-הברית כלפי איראן לא תשתנה בעקבות בחירתו של טראמפ. הוא ציין, כי נשיאים נוהגים לפזר הבטחות במהלך מערכת הבחירות ואינם פועלים על-פיהן לאחר שנבחרו. הוא ציין, כי אם יפעל טראמפ בהתאם להבטחות הבחירות שלו, הדבר ישפיע לא רק על איראן והסכם הגרעין כי אם גם על היחסים בין ארצות-הברית, האיחוד האירופי ומדינות ערב. שינוי כזה עשוי להועיל, לדברי חדאד עאדל, לאיראן, שלא הרוויחה דבר מהסדר הקיים (פארס, 12 בנובמבר 2016).

11. **בהרוז כמאלונדי (Behrouz Kamalvandi)**, **דובר הארגון האיראני לאנרגיה אטומית**, אמר, כי יש להמתין ולראות מה תהיה מדיניותו בפועל של הנשיא הנבחר. הוא ציין, כי איראן ערוכה לכל תרחיש וסבורה שכל ממשלה החתומה על הסכם הגרעין ופועלת בהיגיון צריכה להמשיך ביישומה. בתשובה לשאלה בנוגע לאפשרות שטרמפ יבטל את הסכם הגרעין אמר כמאלונדי, כי התמיכה בהסכם הגרעין משרתת את האינטרס האמריקאי וכי על הממשל החדש לפעול לפתרון הבעיות שנתרו בדרך ליישום ההסכם, בעיקר בתחומי הבנקאות והכספים (איסנ"א, 9 בנובמבר 2016).

12. **יו"ר המג'לס, עלי לאריג'אני**, אמר, כי יש להימנע מקביעת עמדה נמהרת ומוקדמת מדי בנוגע לנשיא הנבחר ויש לאפשר ל"מנגנון הדיפלומטי" לגבש עמדה ברורה בנוגע לטרמפ (איסנ"א, 13 בנובמבר 2016).

13. **סגן יו"ר המג'לס, עלי מטהרי (Ali Motahai)**, אמר, כי ניצחונו של טראמפ יפעל לטובתה של איראן, מכיוון שהוא ישר יותר מקלינטון, עמדותיו בנוגע לסוריה "טובות", עמדתו כלפי ערב הסעודית שלילית והוא מעוניין בשיפור הקשרים בין ארצות-הברית לרוסיה (איסנ"א, 9 בנובמבר 2016).

14. **עלאא' אל-דין ברוג'רדי (Alaeddin Boroujerdi)**, יו"ר **ועדת המג'לס לביטחון לאומי ולמדיניות חוץ**, אמר, כי ניצחונו של טראמפ מצביע על עמדתם השלילית של אזרחי ארצות-הברית כלפי "המדיניות מחרחרת המלחמות" בה נקט הממשל האמריקאי. הוא ציין, כי ממשלת ארצות-הברית מחויבת להסכם הגרעין וכי כל פעולה מצידה תיענה בתגובה הולמת. ברוג'רדי הוסיף, כי קיים הבדל בין "טראמפ של תקופת הבחירות" ל"טראמפ הנשיא" וכי אם הנשיא הנבחר מעוניין לממש את הבטחות הבחירות שלו, הרי שלכל הפחות עליו להפסיק את העברת הנשק לערב הסעודית (איסנ"א, 9 בנובמבר 2016).

15. **יו"ר ועדת הכלכלה של המג'לס, מחמד רזא פור אברהימי (Mohammad Reza Pour Ebrahimi)**, אמר, כי הגישה החדשה מצד ארצות-הברית כלפי דאעש וערב הסעודית עשויה להוות הזדמנות עבור איראן להגברת מעורבותה הכלכלית באיזור (איסנ"א, 9 בנובמבר 2016).